

Humanismus a lidská práva

Pokud chápeme humanismus jako myšlení z hlediska člověka, nutně se ukazuje, že důraz na lidská práva vlastně není a ani nemůže být humanistický, protože lidská práva nejsou práva z hlediska člověka, nýbrž z hlediska jiného, ovšem s ohledem na člověka. Lidská práva představují spíše apel či výzvu, aby člověk byl respektován, aby vůči němu byly zachovávány základní ohledy, aby ve vztazích mezi lidmi platilo, že vůči tomu druhému jsem vázán povinnostmi a péčí, atd. atd. Základ lidských práv tedy není a nemůže být v člověku a jeho přirozenosti; proto je třeba odmítnout ty formulace, které vedou k domněnku, že zdrojem nezadatelných lidských práv a svobod je pro každého člověka jeho vlastní přirozenost (nehledíc už na to, že „přirozeností“ člověka je být nepřirozeným zvířetem, jak to kdysi formuloval Vercors). Pokud bychom na formuli, že původ lidských práv je FYSIS, tedy natura, tedy příroda, přece jen chtěli trvat, pak rozhodně nemůže jít o přírodu-přirozenost lidskou, přirozenost jednotlivého člověka. Musíme přistoupit k nové interpretaci toho, čemu budeme říkat „příroda“, a to k takové interpretaci, která jednoznačně poukáže na to, co je základem lidských práv a také kritériem jejich uskutečňování, uplatňování (a to jak ze strany jednotlivce, který má za povinnost se svých práv a svobod držet, tak i ze strany těch druhých, kteří mají závazek jeho práva a svobody respektovat a nejen jim nepřekážet a nenarušovat je, ale naopak onomu jednotlivci napomáhat v tom, aby svých práv a svobod dorostl, aby se choval jako ten, kdo ta práva a svobody „má“ resp. pro koho jsou určena, komu jsou přisouzena, kdo je k nim připravován a osvobozován. Z toho tedy vyplývá, že lidská práva a svobody nejsou založena především v žádném humanismu, ale ani v žádné přirozenosti člověka, tedy vůbec ne v tom člověku, o jehož práva a svobody jde, nýbrž že tato práva a tyto základní svobody k němu přicházejí jako úděl a závazek, a to nikoli z nějaké minulosti (ani historické), nýbrž z budoucnosti jako ostatní nepředmětné výzvy a apely, jimž je každý člověk osobně a adresně vystavován. Humanismu potřebuje tedy stejně naléhavě náležitý základ, jako ho potřebují lidská práva a lidské svobody.

(Písek, 040603-1.)